

מבשר טוב

פרשת עקב

תשע"ב

ישיבת בין הזמנים - ערד

א

בפסוק: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם, ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך. ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך וכו'.

ויש לתמוה בזה שאם בני ישראל יהיו במצב של והיה עקב תשמעון אם כן מדוע צריכים להגיע להברית והחסד אשר נשבע לאבותיך שהרי הם עצמם ראויים מאחר דהם שומעים למצוות השם כדבעי.

הנה שבת זו מברכים חודש אלול ודאי שהוא כבר נכלל מזמני התשובה וכדאיתא בספה"ק אף ביותר שבחדשי תמוז ואב כבר הגיעו זמני התשובה וא"כ כ"ש בשבת מברכין אלול שמתעוררים בו בני ישראל לשוב בתשובה קודם הימים הנוראים ולבקש ולהתחנן מלפניו יתברך שימי הדין הבאים עלינו יהיו לטובה ולברכה, ושתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

ונבאר ענין התחלת התשובה היינו הדברים שהם יסוד היסודות של איש ישראל שבודאי עליהם צריך כל אחד לעשות תשובה שעל ידי זה נזכה לשנה טובה ומתוקה.

והדבר מבואר ברמב"ם [יסודי התורה פ"א ה"א] שיסוד היסודות ועמוד החכמות הוא האמונה בהשם יתברך אשר הוא יסוד כל התורה כולה, וא"כ בודאי בענין זה הוא התחלת התשובה שעל ידה נוכל לזכות לשנה טובה ומבורכת.

וכתב אאמו"ר זי"ע בסה"ק חלקת יהושע [ריש פרשה דידן] וזל"ק: "והיה עקב תשמעון את וכו', דהנה ידוע דרך הבעש"ט זצלה"ה המתקת הדינים בשורשן הגם דיש כמה דרכים בזה, אך הדרך הפשוט לדעתי ע"י אמונה כי זה שורש כל השרשים, ולא יגורך רע וממילא באם מאמין שהכל מהשי"ת אז נמתק כל הדינים וזה שאמרו חז"ל בגמרא ברכות אם רואה אדם שייסורים באים עליו יפשפש במעשיו לרמז על אמונה כי וכל מעשהו באמונה שבטח פגם באמונה ואם שב ורפא לו אז ימתקו הדינים ואך טוב לישראל וכו'.

ובהמשך דבריו: וזה והיה עקב תשמעון כי עקב מרמז על אמונה בא חבקוק והעמידן על אחת לרמז שע"י אמונה תשמעון אל המשפטים שנעשה הכל ממותק בשורשן ואז ושמר ד' וכו' שנעשו הכל חסדים מגולים, וזה שמרמז רש"י ז"ל אלו מצוות קלות שאדם דש בעקביו באם פוגמים באמונה ח"ו אז נעשה הכל קל, השי"ת יזכני להיות מהולכי דרכיו באמת ובתמים ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו" עכל"ק.

ומבואר מדבריו הקדושים שענין האמונה הוא היסוד והעיקר שעומד הכל, והדרך העיקרית להמתקת הדינים הוא ע"י אמונה דוקא.

וכן מבואר בספר המצוות להרמב"ם שמנה מצוות האמונה בראש המצוות וזל"ק: שהמצוה הראשונה היא להאמין בד' אלקי ישראל כנאמר "אנכי ד' אלקיך" וזל"ק: מצוה א' היא הצווי אשר צונו להאמין האלהות והוא שנאמין שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאות והוא אמרו אנכי ה' אלהיך, ובסוף גמרא מכות אמרו תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה בסיני מאי קראה תורה צוה לנו משה כלומר מנין תור"ה והקשו על זה ואמרו תורה בגימטריא הכי הווי תרי"א הוי והיתה התשובה אנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמעום הנה כבר התבאר לך שאנכי ה' מכלל תרי"ג מצוות והוא צווי באמונה כמו שבארנו" עכ"ל.

ונמצא שבדאי בזמנים אלו של חודש אלול ראשית התשובה הוא על אמונה שהיא יסוד הדת כולה, אולם לכאורה יחשוב כל אחד הרי אנו מאמינים בני מאמינים וכלום חסר לנו בענין אמונה ח"ו.

ובאמת יסוד האמונה בהש"ת שהוא בורא עולם הרי ודאי דהוא דבר המובן וידוע לכל בר דעת ואפילו הגויים מאמינים הם בבריאת העולם ע"י הבורא ברוך הוא ואף כל דברי השטות והבל כאילו היה מפץ הגדול וכו' שחושבים כאילו נברא מאילוי הרי כהיום כל בר דעת מבין מאילוי שאין שטות גדול מזה.

וכמו שמבואר בספה"ק חובת הלבבות שהרי אילו היה מוצא אדם איזה דף ועליו ציורים נפלאים ודברי חכמה עצומים ונחמדים, ויבוא אחד ויאמר שמסתמא נפל ונשפך איזה דיו על אותו הדף ומאילוי נכתבו אום דברי החכמה והציורים הנפלאים הלוא ודאי למשוגע יחשב, וא"כ ק"ו שכאשר רואה האדם מעשה הבריאה והחכמה הנפלאה בכל הבריאה כולה הלוא ודאי מאילוי יבין ויראה מי ברא אלה, וזל"ק: [שער הייחוד פרק ו'] "מן הידוע אצלנו, כי הדברים אשר הם מבלי כוונת מכוון במאומה מהם, לא ימצא במאומה מהם סימן לחכמה וליכולת. והלא תראה, אם ישפך לאדם דיו פתאום על נייר חלק, שאי אפשר שיצטייר ממנו עליו כתב מסודר ושיטות נקראות, כמו שהיה בקולמוס. ואילו הביא אדם לפנינו כתב מסודר, ממה שאי אפשר להיות מבלי מצוץ קולמוס, ואומר כי נשפך הדיו על הנייר ונעשתה צורת הכתב עליו מעצמה, היינו ממחרים להכזיבו על פניו, שאיננו נמלט מכוונת מכוון. וכיון שזה בעינינו דבר שאי אפשר להיות בצורות רשומות בהסכמת דעתנו, איך יוכל לומר בדבר שמלאכתו יותר דקה ותיקונו יותר רחוק ועמוק בעינינו עד אין תכלית, שיהיה מבלי כוונת מכוין וחכמת חכם ויכולת יכול" עכ"ל"ק.

ונמצא דבענין זה של בריאת העולם ע"י הבורא ברוך הוא, הוא דבר פשוט המובן כהיום לכל בר דעת, ואמנם אמונת בני ישראל היא יותר מזה כי אנו מאמינים בני מאמינים בהשגחת הש"ת על כל פרט ופרט בבריאה, וכידוע מאמר הבעש"ט הקדוש זי"ע שכל דבר הוא בהשגחה פרטית מעם השם יתברך והראה לתלמידיו הקדושים שאפילו העלה הנופל מהעץ הרי הוא בהשגחה פרטית מיוחדת וכן בכל דבר ודבר, וכמו דאיתא להדיא בגמרא חולין [ז:]: "ואמר ר' חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו" ע"כ, ובזה בודאי כל אחד מבני ישראל מאמינים בני מאמינים בזה, ומעתה יש לבאר מה שייך לתקן בחודש אלול ענין האמונה מאחר דבודאי כל ישראל מאמינים הם בפשיטות ביסודות האמונה בבורא יתברך ובהשגחתו.

ואמנם באמת אף שביסודו ישראל מאמינים הם בני מאמינים, אך מכל מקום עדיין שייך שיהא פגמים באמונה והיינו שלפעמים ח"ו נופל אצל האדם הרהורים שונים על דרכי הנהגת הש"ת ויש בלבו מדוע עשה לי הש"ת ככה וכדומה.

ומצינו ששייך ענין פגם באמונה ח"ו, שהנה בדור הפלגה איתא בחז"ל שהם רצו להילחם עם הש"ת בעצמו, והיינו שהם ידעו שהוא קיים וברא העולם וכו' אלא שהם ידעו את ריבונם ומתכוונים למרוד בו וכן בנמרוד איתא שידוע את ריבונם ומתכווין למרוד בו, והיינו ששייך שיהא האדם יודע מהש"ת ומ"מ עדיין שייך פגם באמונה השלימה.

וכן מצינו אצל ירבעם בן נבט שבודאי ידע מהשי"ת והיו לו דרגות עצומות ונשגבות וכדאיתא בגמרא סנהדרין [קב.] "אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה" [מ"א יג לג]. מאי 'אחר', אמר רבי אבא, אחר שתפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו, מי בראש, בן ישי בראש. אי הכי לא בעינא "ע"כ, הרי שידע בודאי מגדלות השי"ת וכו' ואפ"ה חטא והחטיא את ישראל ונמצא דשייך פגם באמונה אף כאשר יודעים ומאמינים בהשי"ת וצריך לבאר מהו פגם זה ואיך שייך לתקנו.

והדברים מבוארים להדיא בדברי הרמב"ם שיסוד האמונה השלימה של בני ישראל לא הגיעו אליה אלא במתן תורה ואפילו בקריעת ים סוף שכתוב בפירוש "ויאמינו בד' ובמשה עבדו" עדיין לא היתה אמונתם בשלימות וז"ל: [הלכות יסודי התורה פ"ח ה"א]: "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו לא להביא ראיה על הנבואה היה צריך להשקיע את המצריים קרע את הים והצלילן בתוכו צרכנו למזון הוריד לנו את המן צמאו בקע להן את האבן כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ וכן שאר כל האותות.

ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעיינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך וכן הוא אומר פנים בפנים דבר ה' עמכם ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת.

ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה "עכ"ל.

וביאור הענין שהיה שייך שאף שראו עין בעין את ניסי השי"ת ונפלאותיו וכדאיתא בחז"ל שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, ואפ"ה עדיין היה שייך שיהא אחריה הרהור ומחשבה והיינו שמחמת שעדיין לא נתקרבו בתכלית אל השי"ת, עדיין היה שייך אצלם פגם ומחשבה באמונה היינו שהיה בליבם שמץ הרהור על כל הייסורים שעברו עליהם ועדיין היה להם טינה כביכול מדוע עברו כל אלו הייסורים הנוראים שהיה להם במצרים.

ואיתא מהבעש"ט הקדוש שאיזה גוי שאל אותו שלכאורה יכולים לומר שלא היה נס ח"ו בקריעת הים שאפשר באו לים סוף באותו זמן שהים בשפל ומימיו חוזרים לאחור, ואח"כ חזר הים לאיתנו בזמן שבאו המצרים, ותירץ לו הבעש"ט הקדוש שאף אם נימא כן הרי הוא עצמו נס מופלא שבני ישראל באו בדיוק בזמן זה והמצרים באו בדיוק כאשר עלו המים והרי זה עצמו נס מופלא וגלוי, ושאלו אותו תלמידיו הקדושים מדוע לא יתרץ לו ויבאר לו הנסים הגדולים והעצומים שנעשו אז בקריעת ים סוף ותירץ להם שלגוי מגושם כמותו לא יבין ולא יקבל אך זאת בע"כ קיבל.

ועכ"פ בני ישראל אף שהם ודאי ראו עין בעין השגחת השי"ת ונפלאותיו על הים שהרי ראו את השכינה הקדושה מכל מקום מחמת ריחוקם עדיין מהשי"ת היה שייך שיפול בליבם הרהור ומחשבה וכמו שנתבאר שלא היתה אמונתם עדיין בשלימות בטוב הנהגתו של השי"ת ושהכל לטובתם וחסד ורחמים עליהם מעולם ועד עולם.

ואיתא בגמרא ברכות [ז.] שלשה דברים בקש משה מאת הקב"ה כו' בקש להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא ונתן לו שנאמר הודיעני נא את דרכיך אמר לפניו רבונו של עולם מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו כו' ע"כ.

והנה בודאי כל שאלתו של משה רעיא מהימנא לא היתה בעבור עצמו כי אם בעבור בני ישראל שהיה להם עדיין ספיקות והרהורים בנוגע להשגחת השי"ת ולהאמין בשלימות בכל מעשיו שהכל לטובתנו הנצחית וזה היה יסוד שאלתו של משה רבינו ע"ה בעבור שרצה להעלות כל ישראל לאמונה השלימה.

ואולם בזמן קבלת התורה כאשר נתקרבו אל השי"ת בתכלית אז זכו להגיע לאמונה האמיתית והשלימה בלא שום הרהור ומחשבה והאמינו בכל מעשה השי"ת שהכל מאתו יתברך וממנו לא תצא הרעות כלל ואז זכו להגיע לשלימות האמונה בכל ליבם וכמבואר ברמב"ם.

ד

והנה בזמנים אלו שמתחיל ההכנה לראש השנה הקדוש שעיקר העבודה בראש השנה הוא להמליך את השי"ת וכדאיתא בגמרא ראש השנה "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם" והנה להמליך את השי"ת באמת אינו שייך כי אם כאשר נאמין בכל מעשיו ובהשגחתו שהכל מאתו יתברך והכל לטובה אף שאין רואים ומבינים הכל.

ולמשל ידוע שבשנים עברו היו מושלים מלכים ופריצים באחוזותיהם והיו מושלים בכיפה ועושים מה שליבם חפץ והכל היו נתונים למרותם, הרי בודאי לא היתה זאת אלא כלפי חוץ מיראתם אותם שהיה בידם להמית ולא יראו אלא מעונשם הקשה, אך בתוך ליבם ודאי היו לנתיניהם קושיות ומחלוקות גדולות על הנהגתם מדוע עושה לי כך ולפלוני כך וכו' ולא היתה מלכותם אמיתית ושלימה אלא רק כלפי חוץ ואמנם בפנים היו שנואים בלב ונפש כידוע.

וכמו כן בנמשל להבדיל אלף אלפי הבדלות באם יבוא אדם בראש השנה להמליך קודשא בריך הוא, הרי ודאי דאף אם יאמין בו יתברך אך כל עוד שיהא בליבו הרהור ומחשבה אפילו קלה על הנהגתו יתברך הרי אין זה המלכה בשלימות כל זמן שאין לבו שלם עם הנהגתו יתברך. ולכך בחודש אלול שהוא חודש ההכנה לראש השנה, צריך האדם לעבוד ולהשריש בליבו האמונה בהשי"ת ולהאמין בכל לב שהכל מאתו יתברך והכל לטובה.

וגם כאשר יש לו להאדם ייסורים ח"ו בין בממון ובין בגוף ובנפש כל מה שעובר עליו צריך להאמין שהכל לטובה ואף שאין אנו רואים הטובה מ"מ הכל רחמים וחסדים ולמשל כאשר אדם חולה וחייבים לנתחו ורואים הרופא נוטל הסכין וחותר בגופו וכו' הרי אדם זר לא יבין ויחשוב שזהו אכזריות ח"ו, אף שבאמת אינו אלא רחמים והצלת חיים של החולה אשר אח"כ בודאי יודה וישבח לאותו הרופא על הצילו את חייו וכמו"כ הנהגת השי"ת הכל לטובה אף שאין מובן מיד והכל הוא לטובת האדם להציל נפשו וגופו מכל רע.

וכדאיתא בזוהר הקדוש "אית דפרע בגופיה ואית דפרע בממוניה" והיינו דלפעמים מסבב השי"ת שיהא צריך לפרוע בממונו וכל זה כדי להציל את נפשו מרדת שחת ח"ו, ונמצא דכל הנהגתו יתברך אינו אלא לטובתנו ולהציל נפשתינו ברוב רחמיו וחסדיו עד אין שיעור ותכלית ואף שהוא בהסתר.

וכמו שמצינו אצל משה רבינו ע"ה שרצה בכל מאודו להיכנס לארץ ישראל ולא נתנו השי"ת והיה נראה כאילו רעה הוא ח"ו, אך באמת כל כולו לא היה אלא לטובה שהרי ידוע שאילו נכנס לארץ ישראל לא היה שייך שיהא חורבן בית המקדש כלל ואז לא היה שייך שיתקיים שפך חמתו על עצים ואבנים ואז ח"ו לא היתה תקנה לישראל, ונמצא שלטובה היה שלא יכנס לארץ שע"ז יוכלו לינצל בני ישראל ע"י הבחינה ששפך חמתו על עצים ואבנים והציל את בניו בני ישראל.

ורואים בזמנינו שיש אנשים שיש להם קושיות על הריגת בני ישראל בשנות השואה שנהרגו ששה מיליון נפשות מישראל הי"ד, ושואלים מדוע עשה השם ככה והיכן היתה השגחתו יתברך כו' וח"ו ליבם חלוק על המקום, ועל ידי הרהורים ומחשבות כאלו ח"ו הרי נתערער ע"ז כל יסודות האמונה של איש ישראל שחושב מחשבות מדוע להשני טוב כל כך ואילו אצלי הכל לא טוב כו' ודברים אלו הם פגם באמונה ח"ו.

אולם עם בני ישראל מאמינים בני מאמינים הם ויודעים שהכל לטובה והכל חסד ורחמים ואף שאין אתנו יודע עד מה, אך בודאי כל מאי דעביד קודשא בריך הוא לטב עביד ובכל דבר אומרים גם זו לטובה אף שאין מבינים ואין רואים הטובה מיד.

ה

וזהו יסוד ההכנה לראש השנה להמליך השי"ת בשלימות היינו להכניס האמונה בליבו כיתד אשר לא תמוט בלא שום ספיקות והרהורים אלא יאמין באמונה שלימה שהכל לטובה וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד והכל מגודל רחמנותו יתברך על עם בני ישראל ואז ימליך השי"ת בשלימות.

ובזה נבוא לבאר דברי אאמו"ר בחלקת יהושע "והיה עקב תשמעון" דעקב זהו היסוד והרגל שהאדם עומד עליו וזהו מרמז על האמונה שכמו שנתבאר היא יסוד היהדות ויסוד התורה כולה, וכאשר זוכים לחיות באמת באמונה ובלא שום הרהור ומחשבה על הנהגתו יתברך ומבינים שהכל מאתו יתברך והכל לטובה אז זוכים "ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך".

והענין שהשם יתברך שומר חסדי האבות דהנה מצינו אצל האבות הקדושים ג"כ שקבלו דוקא בזכות האמונה דהנה איתא אצל אברהם אבינו ע"ה דכתיב "והאמין בד' ויחשבה לו צדקה" וביאור הפסוק הוא דהנה אברהם אבינו כבר הכיר את בוראו מיד כשעמד על דעתו וכמבואר ברמב"ם באריכות [הל' עבודת כוכבים פ"א ה"ג] שמיד כשעמד איתן זה על דעתו התחיל משוטט וחשב ביום ובלילה והיה תמיה איך יתכן שיסתובב גלגל זה מאליו וכו' עד שהגיע להשגה שיש בורא עולם ועי"ז הגיע לאמונתו בהשם יתברך.

ונמצא דבתחילת דרכו היתה אמונתו של אברהם אבינו ע"ה מושתתת על יסודות החקירה וההוכחה למציאותו יתברך, ואולם אח"כ זכה להגיע לשלימות האמונה כאשר האמין בד' בלא שום חקירה ודרישה והאמין שהכל מאתו יתברך והכל לטובה ועי"ז אומר הכתוב "והאמין בד' ויחשבה לו צדקה" והיינו דדוקא אז זכה לשכר למעלה מדרך הטבע שזכה להוליד את יצחק אף שבמזלו לא היה שייך שילד מ"מ ע"י האמונה השלימה בהנהגת השי"ת זכה לויחשבה לו לצדקה.

וזהו מה שאמר הכתוב והיה עקב תשמעון היינו כמו שנתבאר שתתחזקו בענין האמונה ותאמינו שהכל מאתו יתברך כל דבר בין קטן ובין גדול וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, עי"ז תזכו ל"ושמר ד' לך את הברית אשר נשבע לאבותיך" היינו שיזכו לחסדים אף שהם עצמם אינם ראויים להם מ"מ יזכו בזכות האבות הקדושים שהאמינו בהשי"ת אמונה תמה וכמו שנתבאר.

יעזור השי"ת שנזכה לאמונה שלימה ולהאמין בדרכי השי"ת שהכל מאתו יתברך והכל לטובה ועי"ז ודאי נזכה לכתובה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה ברחמים וחסדים מגולים ונזכה מהרה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com